

مرتضی عزتی*

توزیع یارانه کالایی به انحراف کشاندن فضای اقتصاد است

کوپن و توزیع کالا از نظر اقتصادی موجب کاهش کارایی درآمدها یا به تعبیری کاهش سرمایه‌ها می‌شود. کوپن کالایی، علاوه بر اینکه موجب کاهش کارایی درآمدها می‌شود موجب فساد و موجب به انحراف رفتن منابع و فعالیت افراد هم می‌شود. اول اینکه بعضی افراد ممکن است کالاهایی را که کوپنی توزیع می‌شود، نیاز نداشته باشند.

اگر نیاز نداشته باشند مجبورند کالا را بگیرند و در بازار غیررسمی بفروشند. این عمل، بازار غیررسمی ایجاد می‌کند و عده‌ها می‌توانند از این بازار سوءاستفاده کنند. در این فضا و دست به دست شدن کالا، کالاهای فاسد و غیراستاندارد هم به دست مردم می‌رسد. اینکه عده‌ها می‌توانند در بازار غیررسمی فعالیت کنند برای اقتصاد زیان است و موجب بیراهه رفتن اقتصاد می‌شود. مهمتر اینکه اگر به قیمت ۱۲۰ هزار تومان به فردی کالا داده شود، اگر آن فرد بخواهد آن را در بازار بفروشد در ازای فروش آن هیچ گاه ۱۲۰ هزار تومان به فرد پرداخت نمی‌شود و کالا با قیمت کمتری از فرد خریداری می‌شود. این هم ناکارایی دیگر پرداخت یارانه کالایی است.

علاوه بر آن توزیع کالاها، همیشه با رانت برای گروه یا برند خاصی همراه است. چون معمولاً کالاهایی خاص با برندهایی مشخص در یارانه کالایی توزیع می‌شود. اگر توزیع کالاها در فروشگاه‌ها می‌شود، برای خاصی باشد بازهم رانت برای فروشگاه‌ها ایجاد می‌شود. اگر پول به حساب بانک‌ها می‌رود، برای خاصی واریز شود رانت برای بانک ایجاد می‌شود. پس توزیع یارانه کالایی مشکلات زیادی برای اقتصاد ایجاد می‌کند. علاوه بر آن ممکن است عده‌ها می‌توانند تقلب کنند و تعداد خود را بیشتر نشان دهند یا عده‌ها می‌توانند در توزیع تقلب کنند. در هر صورت فضا برای فسادهای گسترده‌تر می‌شود. این نوع توزیع یارانه، ایجاد می‌کند. قدرت نظارتی قوی در اقتصاد نداریم که بتواند بر توزیع، نظارت و ازفساد جلوگیری کند. حتی اگر قدرت نظارتی قوی داشته باشیم اجرای آن هزینه زیادی را بر دولت تحمیل می‌کند. برای نظارت و برای توزیع و درکل برای اجرای طرح جدید هزینه زیادی به دولت تحمیل خواهد شد.

نمی‌دانم کسانی که این طرح‌ها را می‌دهند واقعاً به فکر مردم و مملکت هستند یا نه فقط می‌خواهند بگویند ما هم در اقتصاد کاری انجام دادیم هرچند زیان‌های زیادی برای اقتصاد و مردم دارد. ابعاد مختلف طرح توزیع یارانه کالایی مشکل دارد. مثلاً ما الان سیستم پرداخت یارانه داریم، برای حمایت از افراد هدف، می‌توان عدد یارانه قبلی را افزایش داد. مشکلاتی که توزیع یارانه دارد در آن نظام تحمل کردیم پس نیازی نیست با اجرای سیستم جدیدی برای توزیع یارانه کالایی مشکلات دیگری را هم بر اقتصاد تحمیل کنیم. چرا باید هزینه‌ها می‌تواند دوباره برای راه‌اندازی توزیع یارانه بر اقتصاد وارد شود؟ این طرح تحمیل هزینه به دولت، ملت و سیستم اقتصادی و به انحراف کشاندن فضای اقتصادی کشور و همینطور سیستم اداری و اجرایی است. اگر می‌خواهیم به اقشار آسیب‌پذیر کمک کنیم این کمک باید با کم‌هزینه‌ترین برنامه اجرایی باشد. همگان حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و کم درآمد را قبول داریم اما این کمک باید با عاقلانه‌ترین و منطقی‌ترین راه باشد که کم‌هزینه‌ترین و پرفایده‌ترین راه هم هست.

توزیع یارانه باید با کمترین رانت و فساد جدید باشد. روش‌های قبل هم رانت دارد اما رانت آن کمتر از توزیع کالایی یارانه‌ها می‌تواند باشد. عدد یارانه جدید دو برابر و بیشتر از یارانه فعلی است. حتی دولت اگر منابع طرح را تأمین کند اما مشکلات طرح و هزینه آن بر اقتصاد قابل چشم‌پوشی نیست. شاید آثار آن باعث فلج شدن اقتصاد شود. مخالف حمایت از فقرا نیستیم اما حمایت با راه درست و کمترین فشار بر اقتصاد باشد. به نظر می‌رسد طراحان، اصل مسأله کشور که تولید است، رها کرده‌اند و به سراغ توزیع یارانه رفته‌اند. در حالی که اگر تولید رونق بگیرد رشد اقتصادی در پی دارد و رشد اقتصاد بیشتر از این عدد به مردم کمک می‌کند. رشد اقتصادی به همه مردم کمک

می‌کند و حمایت آن بیشتر از یارانه‌های پرهزینه است، یارانه‌ای که ناکارایی و فساد دارد.

*عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

منبع: ایران